

ՀԱՍՏԷ

ԱՐՇԱՒՈՍԻՆ զերարեանց անակ
յրաւ եւայն պէտք է ուղղի հետեւայ
հասցին .

ADMINISTRATION
du Journal Arménien
"ARCHALOUYCE"
SHAHEN HADJETIAN
B. P. 1221 LE CAIRE
TÉLÉPHONE NO 22-92

Ծանուցումներ մասնաւոր պայմաններով
հիշուցումներ .

Ձեռագիրներ եւ չիւ սրտիւր .

ԿԵ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔԱՐԹԻ ՕՐԵՐԸ

ԱՐՇԱՒՈՍ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԻ ԱՆԿԱԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՔԱՆՈՒՆՈՐԿԱՐԹԻՆ

ՍԻՆՊՈՍ

Յարկան 40 Ագ. ոգ.

Վեցամսայ 20

ԱՐՏԱՍԶՐԱՐ

Յարկան 12 1/2 Եր.

Ազատիկ բաժանորդագրութիւն չի
ընդունուիր .

ԱՐՇԱՒՈՍ պարանք ի Պապ էլ
տալի, Կառավարչաւան մօտ, բաց է
ուսուցանան ժամը 7 ԷՍ 12, իսկ կէս
օրէն յետոյ ժամը 9 ԷՍ 7 ր .

ՊԱՆՈՒՅՈՒՄ

Ինչպէս գիտենք Արշալոյսի յար.
գիտի բաժանորդները, վերջին կարգադրու
թեան համաձայն . Բերթիս տարե-
շրջանը էր լրանայ յառաջիկայ 1912
Սեպտեմբեր ամսոյ վերջը, եւ տակաւին
չատ մը բաժանորդներ հոգածութիւնը
ունենալով չեն իրենց պարտքը հատուցու
նելու .

Սեպտեմբեր մէջ Բերթիս մը տարի
չորսունի գրեթէ 3/4-ը տառնց գան-
ձուցի ապրիլից շատ ալ գիտի իր զործ
մը չէ . Ուստի կը ինչորոշ որ մեր յար-
գիտի բաժանորդները ուշադրութիւն
գործեն իրենց այս դժուարին ձեռնար
կին վրայ եւ փութան թերթին հասցէին
գրել իրենց տարեկան բաժանագրութեան
ընթացքը .

ԿՈՍՏԱՆՂՆՈՒՊՈԼՍԻՅ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԱՏԵԱՐԸ

Իրաւօր-թերթը պատերազմը կը
մղաւ անհրահայտ ինն ուսուցանու
թեամբ . Պատերազմական Ատենան
մը անհրահայտ է որպէսզի Հան-
րութեան միտքը գրգռուի հրա-
տարակալութիւններու . այսպէս ա-
սած - վրայ հսկէ, եւ ո՛ր է տեղ-
ւոյ եւ ժամանակի ու պարագանե
րու մէջ, ո՛ր է ազգարեւակաւու
թեան - հաւատարման բաւ - միտքը
չի յուզուի եւ իրապարտութիւնն ու
Անգործութիւնը սիրէ, շնորհիւ . . .

Անգործակ ամբողջ հաւանա-
կան ծայրահեղութիւններէն իրաւա-
փելու համար կանխազգուշ ինչոց-
ներ ձեռք առնուելը գերազանց
խնայողութիւն մ'է, եւ ամէն եր-
կիրներու տիրոջ իշխանութիւնները
այսպիսի խնայողութիւններ ձեռք
առնելու պարտաւոր են, երբ մա-
նաւանդ հրամայողական պահանջ
կայ . . .

Բայց ի՞նչ կարելի է բռն կ' .
Պօլսոյ մշտամեայ Պատերազմական
Ատենին, որ ինչ մը աւելի ծայ-
րահեղութիւններու կը դիմէ ինքն
ալ, ծիծաղելի գառնաւոր տարի
ճան՝ փոփոխութեան պարագայի
եւ համակարգի գերազանց ու շա-
ռաչող պայտուարներ տալով .

Այլի առջև ունի Պօլսոյ հայ
թերթներուն շատ մը թերթեր . Արե
ւելի՝ հինգ զեց սեղան յապիկ փո-
խեց - ներդրութիւն . անոնք ընել
կողմէի - Արեւելի էր . Ձեզքք Ե-
զու . Արարիկ եւ Պայքարի եղաւ .
Պատկա զայնք եղաւ, ու գեռ չե-
զիտեր ինչորոշ եղաւ, միշտ նոյն
ժառանգով, նոյն իմբազորով, նոյն
Արտոնատէրով, եւ միևնույն բաժա-
նորդներով . . .

Միշտ հետաքրքրի աչքերով
գիտեցի եղաւ փոփոխութիւններն
ու ցոյց տրուած պատճառները . Եւ
միայն մէկ բանաւոր պատճառի կը
չայ վերագրէր այս ամէնը . Այն է՝
Օսմանեան կառավարութեան պայ-
տուարարներու գոնէ Մամուլոյ մը
partementին պայտուարներուն ա-
նուպատութիւնը տրամադրութիւն
նր . որովհետեւ ինչ աւելի լայն
մտածենք՝ թերթի մը անունը փո-

խելով՝ անոր ստանձնած դերը փոխ-
ուած չ'իլի . այլ՝ այդ վարմուն-
քը այսպիսի միջոց մըն է թեր-
թին արդէն գծազգ տեղը հրաւի-
րելու . որպէսզի իր գաւառի քր-
տակին խորքէն Գիտիլեան լապ-
տերի ուժով գտնուած՝ ջանիւր ու-
կի ցնծայ . Mouvement մը պարզա-
պէս՝ ուրիշ արտագրուած փոփոխե-
րէն ժառ մը պիտի երթայ աւտո-
նատուն ըստէ փոփոխութիւն ու
պարմանալի է որ՝ այս անհեթեթեալ
թեան մեղաւորի կը հանգիստայ
Պօլսոյ Պատերազմական Ատենան,
իր տուած որոշումները նախապէս
լու գիտնելով .

Բիւրոյսը իր յարմարութիւն ալ
պահ մը այդ պաղ սուրը առնելով
կը շարժուի փոխեց - միշտ անունը
պէտք է հասկնալ - բայց, յայտնի
կերելի թէ՛ Պօլսոյ Մամուլին հրա-
մայող պայտուարները չէին գիտե-
րու . Գիտնալ կուտէ, եւ նոյն իսկ
չի՛՛ ձեռնարկ, պարտաւոր որովանին
պարտաւորութիւնէն բան մը պակսե-
լու հաւանականութիւններէն զգու-
շանալու համար . . .

Ինչ որ է. անցան օրեր, եւ
վեղերն Պօլսոյ թերթերը հայտը
գեցին թէ՛ Մուրճ, որպէսզի չէր Հա-
տարակալութեան միտքը վերջուր
յօդուածայարը մը հրատարակած
ըլլալուն համար . Պատերազմական
ատենին կողմէ գաղափարն գառա-
պարտուած համար . . .

Ու՛ իբրև Պատերազմական ա-
տենի ուղեւորութիւնը հետաքրքրուող
մէկը, փետուարի Մուրճին այն թե-
ւերը որոնք պատճառ եղած էին
անոր գաղափարը .

Բարեբաղդաբար Մուրճի դա-
զարմուր ծանուցանող հրատարակ-
քը, եւ վերջուր, յօդուածին վերին
գիրը - Հաւաստի Սպանիկները -
իշխանակերտ մտազայ չէր որ ին-
ժի համար գիտութիւն մը եղաւ
չուտով ձեռք անցնելու զանոնք .

Որոնք որ ալ ըլլային այդ յօդ-
ուածներուն հեղինակները, ինչ
համար կարեւորութիւն ունենալէ
զրկուած էին . Ինչի պէտք եղածը
անոնց բովանդակի թիւներն էին .
եւ ես՝ եթէ Պատերազմական Ատե-
նին անգամներէն մէկը ըլլայի, հա-
ւատալիք Պի. ատոսին պէս ձեռ-
քերս լուալով, Գիտնալ եւ ես յո-
րենէ արդարող պիտի ըսէի . . .

Պէտք է աւելցնել թէ՛ Հա-
ւատարի Սպանիկը երբ ծայրէ ի ծայր
կ'աւանդուէ ան ըստը ստապատիկ
խոստումներուն, որ զպատ թեան
երկանկարներ սրբուուն մէջ լծուր
հարեանակցներու կողմէ հարկը
ներով խոստացուեցան օսմանցի հա-
յերուն եւ այն աճապարտ ամ հեր-
քումներուն՝ որ Յուլայաբար կը
տրուին հիւսիս, Գաւառի հայրու-
թեան սրտին վրայ բացուած խո-
րուկ խոցերը աւաւել եւ շարաւո-
տելու համար .

Եթէ Պատերազմական ատենը
հայ կեանքին բոլոր ծրարութիւններուն
ժողովն ծանօթ ըլլար, եւ չէի յուսար
որ այդ պիտի իրաւացի յօդուածներու
համար օրակարգի մը խափանելով
Մամուլին տրամ քերելու, աստիճան
ճակատոր պիտի ընէր զայն . Ի՞նչ

պիտի ընեն հիւսիս այդ թերթին
բաժանորդները . որոնք անտարա-
կոյս տարեկաններ վճարած են, ամ
բոլոր տարի մը լծելով ստանալու
համար . եւ միայն երեք ամիս հա-
պիւ թերթի կատարումն .

Հրատարակչները ոչ ապաւեն
իրաւունք պիտի ունենան ըսելու
թէ՛ ի՞նչ կրնանք ընել . Պատե-
րազմական Ատենան թերթը փակեց-
յանպէս որ տարի է . Մեր foree
majoreին զէ՛մ կը գտնուինք . . .

Ուրիշ տեսակէտ մ'ալ կայ, որ
անպատճառ վերջած ըլլալու է
Պատերազմական Ատենին ուշադրու-
թեան . . .

Պօլսոյ Պատերազմական ատե-
նը, եթէ գիտնար որ՝ Ամերիկայի
մէջ Մուրճ ծախողները անգամ, հա-
կառակորդ ըստ իրենց կողմէ կը
ձեռնարկ, կը խոստանալուն ու կա-
ռավարութեան վստահութիւնը շա-
րաւար կը գործածուին ինչիւրզար
հայերու կողմէ, թերեւ ինչ ալ իր
ըրա՛մ վստահութիւնը շարաւար գոր-
ծածուած ըլլալը կուտնելով, քիչ ու-
շա ինչոց պիտի որոշուի մը շտար .
Արիւշ բան է թէ՛ իրենք ալ իրենց
խնամքին յանձնուած ժողովուրդին
բարօրութիւնը անտեսել ուղեն . . .

Ամերիկայ հրատարակուած Հա-
րեւիկ Երազմական թերթի ժերգ-
տարի թիւ 20, Երեքշաբթի 14
Մայիս 1912ին մէջ, Մուրճ ծախող
լրագրականներ մը վրայ, Սահմա-
նագրական Իրաւակար կուտակու-
թեան անգամներուն կողմէ գործ-
գործած ձեռք մը գէպը կը պատ-
մուի, որուն վրայ եթէ խորունկ
մտածելու ըլլանք, զիրաւ պիտի
կրնանք հետեցնել թէ՛ Մուրճի գա-
ղափար մէջ հայրու մտտ կայ, որ
Պատերազմական Ատենին կողմէ ան-
տեսանելի մնայած է . . . Եւ այս
գծաբաղդաբար .

Գարնակ Ամերիկայ հրատա-
րակուած Պատկա Երազմական թերթին
Բ. տարի թիւ 6, Հիւլայաթի 14
Մարտ 1912ին մէջ հատուածներ
կան, որոնք յատուածներ ցոյց կու-
տան թէ՛ հայրու մէջ զաւակարգ
մը կայ, որուն բանը գործը եղած
է անգամայն այսպիսի միջոցներով
կառավարութեան այս ու այն բաժ-
նին պայտուարներու սխալներով
ի նպատակ իրեն անձակաւ հաւա-
զումին եւ անորդ շահութուն . . . Այս
գաղափարը անձանթ չէ այս տո-
ղիւն հեղինակին, որ յարգողական
պարտաւոր ու փշուկայ ստապատիկ
մէջ կը պիտի երկար ժամանակէ
մը ի վեր . . .

Անցեալ 1911 տարուայ Յուլիս
Տին Հի զյաբթի օրը, «Արշալոյս»-ի
Պատերազմական Իմբազորագետ .
Տ. Սիլիւն Խորոսեան, ծանօթ՝ Բար-
տուկար-Կերկայ-ցուրի իմբազոր-
ութեան այն բարտաւոր . Կերկայական
Կառավարութեան ներքին Գործոց
Կարեւորութեան Մամուլ Գրասե-
նակէն կը հրատարակուի . թերթին
վերաբերեալ ինչ ինչ հրահանգնե-
րու համար . . .

Տ. Խորոսեան կը փութայ ներ-
կա անալ . Եւ կերկայական Մամուլ
Permisներու Ընդհ. Գրքին . Վր-
սեմութիւն Ապտալլահ փաշա Սթե-

րէն կը լսէ այնպիսի խրատակա-
ներ ուսուցիչ կրնան տրուիլ իրան
intransigent Խմբագիրներու .
Վերագործին էր. հանգիստայ
իրեն .

— Ինչ կայ, ինչիւրէ, իսկ ուլլայ
տխուր կերևաւ կոր .

— Ոչինչ . . .

— Բոլորովին ոչինչ չի նմանիր
չափազանց գաղտնապահ ըլլալու
հարկ չկայ, որովհետեւ կենթադ-
րած թէ՛ այսօրուան պատահար մէ-
կէ աւելի վիճակներու առջև տեղի
ունեցած ըլլալու է . . .

— Հայկական մատուցութիւն . . .
էջերու մ' . ուրիշ ոչինչ .

— Բայց ի՞նչ կայ որ . . .

— Ինչ պիտի ըլլայ . Գանի մը
տողները՝ յանուն Պոլոս փաշային,
յանուն Հ. Բ. Բ. Միւրճեան եւ յա-
նուն Երկարտի հայ գաղութին
գանգաւոր յայտնած են թէ՛ Արշա-
լոյսին վերջին թիւով գրածներ-
նէրը միմիայն ստապատիկներ
են . . . Եւ անոր մատուցողը բաժնե-
իրաւէս հայանուն հասարակ մատ-
նիւնէր . . .

— Սակայն կը կարծեմ թէ՛ այդ
մարդիկը իրենց կողմնակցները քօ
նիր ինչմ են . Իրքինքնին քու
հակառակորդը ներկայացնելով այն
ալ կառավարութեան առջև թեւ
է՛ ատենը ինչ տունը քանդողները
ատենը էին ստապատեցնելու կ'
պայտուարները . ատենը էին ըստան-
կան բունիկից բարձրագուծ յառաջ
բարձրները . Հիւսիս գործը բաւա-
կան զիրար յարմար է . ուսին հոգը
նելու պէտք չկայ . . .

— Երանի թէ՛ ատենը միմիայն
իրենց ս. համայնութիւն մէջ մնային . . .
աւելի կայ . Եւ վեմութիւն Ապ-
տալլահ փաշայի տուած պատուէր-
ներուն հետեւալ օրու իսկ ի լրոյ
տեղեկացայ թէ՛ Հ. Բ. Բ. Միւր-
թեան ազգեցիկ անգամներուն ա-
նուով բաղանաւոր ոչ անոնց
կողմէ՛ գեղուցում մը զրկուած է
Վրաստան-Արեւիկի հրատարակու-
թիւն թէ՛ Արշալոյս premier a-
vertissementը ընդունած է Մամուլ
Գրասենեակէն . բայց չեմ գիտեր
իւրճու չի հրատարակուց Վրաստան
այդ կերպով որպէսզի շատ մը
ճշմարտութիւններ երևան գային,
եւ այդ սողունները միանգամ ընդ-
միշտ գիտնային թէ՛ իրենք այլևս

անգոր են Երկարտի կառավա-
րութիւնը խորանքներով իրենց
փրկարար գործը գործենու, ինչ-
պէս կը յարողին ընէ Պօլսոյ մէջ .
Պատերազմական Ատենան չի փոփո-
ցուելով . . . Հիւսիս հատուածայէս
կը համարուի թէ՛ Ամերիկայի Պա-
նակին վերջին թիւով գրածներ-
նէրը միմիայն ստապատիկներ
են . . . Եւ անոր մատուցողը բաժնե-
իրաւէս հայանուն հասարակ մատ-
նիւնէր . . .

ԱՐԷՍ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ
ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

ՆԵՂՈՐ

Յարեւելի գրեթէ շաբաթ
տեղեկացի վեհապետ վերջապէս
կառավարութեան եւ անգամայն
գեղեցիկներն . կը տալիս իր
դրոյթներն . որ հարեւանազան-
քին կը կոչուի, Յարեւելի մի-
րոնայանայ, ազատ ուսուցող
մը նման . Յարեւելի կը պատկեր
Երկարտի սեպտեմբեր ամսու
նով Մոլեսալ շերտ՝ Տարու-
ան ինքնաշարժները Երկարտի
հուն ցեղը կը շրջանակի խոր
եւ անգամայն շրջանակի . . .

Աստի - քիւն ինչոյ շրջան
ընդոր շրջան - ուսուցողութեան
քան ստանալ իր կը մասնաւորապէս
մեկիւ, որ իր անգոր յարեւելի
մէջ կը բարձր պատմութեան կը
նկարտը պարտագեղեցիկ մի-
ր . . .

Ստեր կը ներկայացնու եր-
կարտի կան ուսուցողութեան
ընդոր վրայ . օգտուելով Պ.
Կարպիէ Հաճօրի պատմական մեկ
երկարտիներն . . .

Հագու թէ Ամրու-Պին իւլ-Աս
Երկարտի նուաճած էր, երբ Օ.
Մար Խալիքան ուղեց իրենց այն
նոր փառաբ. զոր ժողովուրդ
կը գրաւէր . յանուն յիւսիս Օմար
հետեւալ նամակը գրեց իր տեղա-
կային . Ո՛վ Ամրու, երբ որ նա-
մակ ստանաւ . քեզ մէջ կը պահե-
լեմ որ ինձի խրկեա Երկարտի
ճշգրիտ մէկ պատկերը, որպէսզի
կարենա երևակայութեամբ, բայց
բուն այնքով տեսնել այդ գեղե-
ցիկ երկիրը . Օմար պահանջու
էր, որ գրագէտը պիտի կարենար
որ մարդ կարենար զայն երևակա-
յիլ իր բուն աչքով . Երանաւոր
զորակար, առաջնակարգ կայմա-
կերպիւն բարձր արդեւ Ամրու հան-
ճարեղ նկարիչ մ'էր .

Ինչ, որովհետեւ պատմական
զոր Ամրու խրկեց, կատարեալ նը-
կար մ'է հրաւիր ճշմարտեամբ .
Կարծէ ծայր ի ծայր կարգալ Ամ-
րուի նամակը որ հետեւեալն է .

Ո՛վ հարաւաստացիներու իշխան!
Երեւելայն խոսակ անուպատ մը եւ
հիւսիսայն դաշտ մը՝ երկու շտեմերու
միջեւ, որոնցմէ մեկը արագ ըն-

